

ولایت و مالکیت بر

مَعَالِین

از دیدگاه فقه و حقوق

با تأکید بر قوانین جمهوری اسلامی ایران

مهدی صانعی سبزواری

سرشناسه: صانعی سبزواری، مهدی
عنوان و نام پدیدآور: ولایت و مالکیت بر معادن از دیدگاه فقه و حقوق با
تاکید بر قوانین جمهوری اسلامی ایران / مهدی صانعی سبزواری
مشخصات نشر: قم: رویش قلم، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری: ۳۱۹ ص.

شابک: ۹-۳-۹۷۱۴۸-۹۷۱۴۸-۶۲۲-۹۷۸-۹۷۸-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۸۷-۳۱۹

موضوع: معدن و ذخائر معدنی (فقه)

موضوع: معدن و ذخائر معدنی - قوانین و مقررات - ایران

موضوع: مالکیت (فقه) - ایران

موضوع: مالکیت (حقوق) - ایران

رده بندی کنگره: ۲.۱۳۹۹ ص ۶۶ / ۶ / م ۱۹۸ BP

رده بندی دیوبی: ۲۹۷ / ۳۷۹

شماره مدرک: ۶۸۹۴۷۱۳

www.ketab.ir

نشر رویش قلم

ولایت و مالکیت بر معادن

از دیدگاه فقه و حقوق

با تاکید بر قوانین جمهوری اسلامی ایران

ناشر: رویش قلم

نویسنده: مهدی صانعی سبزواری

طراح جلد و صفحه آرا: مهدی فراهانی ثابت

شمارگان: ۵۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۹

قیمت: ۴۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹-۳-۹۷۱۴۸-۹۷۱۴۸-۶۲۲-۹۷۸-۹۷۸-۹۷۸

نشانی: قم، خیابان شهداء (صفائیه)، کوچه ممتاز، جنب بسیج دانشجویی، پلاک ۲۹

کد پستی: ۳۷۱۵۶۱۶۹۵۳ تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۸۸۳۸ ۰۲۵-۳۷۸۴۸۸۳۹

بخش اول: کلیات

	فصل اول: مالکیت
	فصل دوم: حق
	فصل سوم: سلطنت
	فصل چهارم: اقطاع
۴۹	اقطاع مالکیت
۵۰	اقطاع استغلال
۵۱	اقطاع ارفاق
	فصل پنجم: انفال
۶۵	مصادیق انفال
۹۷	آثار انفال
	فصل ششم: معدن
۱۱۰	اقسام معدن
	فصل هفتم: مشترکات و مباحات عامه
۱۲۱	مشترکات عامه
۱۲۶	مباحات عامه
۱۳۶	تفاوت مشترکات و مباحات عامه

بخش دوم: انواع مالکیت و اسباب آن

فصل اول: انواع مالکیت

- ۱۴۶ .۱. مالکیت دولتی
- ۱۴۹ ۱،۱ معنای مالکیت امام
- ۱۵۸ .۲. مالکیت عمومی
- ۱۵۹ ۲،۱ مالکیت ملت
- ۱۶۱ ۲،۲ مالکیت امت
- ۱۶۵ .۳. مالکیت خصوصی
- ۱۶۷ ۳،۱ آیات دال بر مالکیت خصوصی
- ۱۷۰ ۳،۲ روایات دال بر مالکیت خصوصی

فصل دوم: اسباب مالکیت

- ۱۷۵ .۱. اکتساب
- ۱۸۴ .۲. تحجیر
- ۱۸۶ .۳. ارث
- ۱۸۶ .۴. اقطاع
- ۱۹۱ .۵. حيازت
- ۱۹۳ .۶. عقود

بخش سوم: ولایت و مالکیت معادن از منظر فقه عامه و امامیه

فصل اول: ولایت و مالکیت معادن از منظر فقه عامه

- ۲۰۱ .۱. حنفیه
- ۲۰۱ .۲. مالکیه
- ۲۰۲ .۳. شافعیه
- ۲۰۳ .۴. حنابله

فصل دوم: ولایت و مالکیت معادن از منظر فقه امامیه

- ۲۰۷ .۱. معادن ظاهری و باطنی

مقدمه

معادن از مهم‌ترین مظاهر قدرت خداوند متعال برای بندگانش در خشکی و دریا می‌باشد و از نعمت‌های پرسود خداوند برای اهل زمین در بلاد مختلف و از ثروت‌های بسیار ارزشمندی است که اقتصاد حکومت‌ها و دولت‌ها و زندگی مردم به آن وابسته می‌باشد. معادن از ذخایر خاصی و استراتژیکی است که نمی‌توان آن را در ردیف سایر ذخایر قرار داد؛ زیرا برای تمامی کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده اهمیت بسیار زیادی دارد، به طوری که کشورهای تولیدکننده به صورت فزاینده‌ای به تولید و درآمدهای حاصل از آن وابسته‌اند. از سویی دیگر، تمدن و شکوفایی اقتصادی کشورهای صنعتی و مصرف‌کننده نیز بستگی به تأمین انرژی دارد.

حق دائمی و انحصاری کشورها بر معادن خود از مسائل خاصی است که تأثیرات بسیاری بر قراردادهای سرمایه‌گذاری‌های خارجی خواهد گذاشت. امروزه در مطالعات حقوقی و فقهی معادن، علاوه بر مباحث سنتی مربوط به مالکیت و نحوه حیازت، احیا و تصرف آن، با تغییر ماهیت (مسائل ساده به مسائل پیچیده) سطوح و دامنه‌های گسترده‌ای را به خود اختصاص داده است. از این رو، بحث مالکیت معادن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که با تکیه

بر مطالعات کتابخانه‌ای به روش توصیفی - تحلیلی و تطبیق فقه و حقوق در چهار بخش به تبیین و بررسی آن پرداخته شده است. تاکنون اثر جامعی که همزمان شامل مباحث فقهی و حقوقی معادن باشد، منتشر نشده است؛ ولی آثاری وجود دارد که تنها به بخش فقهی آن توجه کرده‌اند، مانند:

۱. «الأراضي (مجموعة دراسات و بحوث فقهية إسلامية)»، آیت الله فیاض

کابلی؛

۲. «ملکية الأرض و الثروات الطبيعية»، آیت الله محمد مهدی آصفی؛

۳. «ملکية المعادن فی الفقه الإسلامی»، آیت الله محسن اراکی.

با توجه به چنین پیشینه‌ای، انتظار می‌رود که کتاب حاضر بتواند اثر کامل و جامعی در زمینه فقه و حقوق مالکیت معادن به حساب آید، تا کمکی شایسته برای دانشجویان و پژوهشگران گرامی باشد و ارزش خود را در منابع درسی دانشکده‌های حقوق معادن پیدا کند و یاری‌رسانی بایسته برای مراکز اجرایی و اقتصادی در تصویب قوانین حقوقی بر اساس فقه جعفری باشد.